Zbornik sudske prakse

RJEŠENJE SUDA (drugo vijeće)

24. rujna 2019.*

„Zahtjev za prethodnu odluku – Hitni prethodni postupak – Pravosudna suradnja u kaznenim stvarima – Direktiva (EU) 2016/343 – Članak 7. stavak 4. – Jačanje određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku – Pravo braniti se šutnjom i pravo osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu – Sporazum sklopljen između tužiteljstva i počinitelja kaznenog djela – Sudsko odobrenje takvog sporazuma – Uvjet – Suglasnost ostalih okrivljenika – Povelja Europske unije o temeljnim pravima – Neprimjenjivost"

U predmetu C-467/19 PPU,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je uputio Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska), odlukom od 19. lipnja 2019., koju je Sud zaprimio 19. lipnja 2019., u kaznenom postupku protiv

QR,

uz sudjelovanje:

Specializirane prokurature,

YM,

ZK,

HD,

SUD (drugo vijeće),

u sastavu: A. Arabadjiev, predsjednik vijeća, T. von Danwitz, C. Vajda (izvjestitelj), P. G. Xuereb i A. Kumin, suci,

nezavisni odvjetnik: G. Hogan,

tajnik: A. Calot Escobar,

uzimajući u obzir zahtjev suda koji je uputio prethodna pitanja od 19. lipnja 2019., koji je Sud zaprimio 19. lipnja 2019., da se sukladno članku 107. Poslovnika Suda o zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom postupku,

uzimajući u obzir odluku drugog vijeća od 10. srpnja 2019. da se prihvati navedeni zahtjev,

donosi sljedeće

* Jezik postupka: bugarski

Rješenje

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje članka 7. stavka 4. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku (SL 2016., L 65, str. 1.), članaka 47. i 52. Povelje Europske unije o temeljnim pravima (u daljnjem tekstu: Povelja) te načela djelotvornosti i jednakog postupanja.

2 Zahtjev je upućen u okviru kaznenog postupka protiv četiriju bugarskih državljana, QR, YM, ZK i HD, u vezi s njihovom pripadnosti zločinačkom udruženju.

Pravni okvir

Pravo Unije

Povelja

3 Članak 20. Povelje, naslovljen „Jednakost pred zakonom”, navodi:

„Svi su pred zakonom jednaki.”

4 U skladu s člankom 51. Povelje, naslovljenim „Područje primjene”:

„1. Odredbe ove Povelje odnose se na institucije, tijela, urede i agencije Unije, uz poštovanje načela supsidijarnosti, te na države članice samo kada provode pravo Unije. Oni stoga moraju poštovati prava i držati se načela te promicati njihovu primjenu u skladu sa svojim ovlastima i poštujući ograničenja nadležnosti Unije koje su joj dodijeljene u Ugovorima.

2. Poveljom se ne proširuje područje primjene prava Unije izvan ovlasti Unije, ne uspostavlja se nova ovlast ni zadaća za Uniju niti se mijenjaju ovlasti i zadaće kako su utvrđene Ugovorima.”

Direktiva 2016/343

5 U skladu s uvodnom izjavom 9. Direktive 2016/343:

„Svrha je ove Direktive jačanje prava na pošteno suđenje u kaznenom postupku utvrđivanjem zajedničkih minimalnih pravila o određenim vidovima pretpostavke nedužnosti i pravu sudjelovati na raspravi.”

6 Članak 1. te direktive, naslovljen „Predmet”, određuje:

„Ovom se Direktivom utvrđuju zajednička minimalna pravila koja se odnose na:

(a) određene vidove pretpostavke nedužnosti u kaznenim postupcima;

(b) pravo sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku.”

7 Članak 2. navedene direktive, naslovljen „Područje primjene”, glasi:

„Ova se Direktiva primjenjuje na fizičke osobe koje su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku. Primjenjuje se u svim fazama kaznenog postupka, od trenutka kada je osoba osumnjičena ili optužena za počinjenje kaznenog djela ili navodnog kaznenog djela pa sve do trenutka kada odluke o konačnom utvrđivanju je li ta osoba počinila predmetno kazneno djelo postane konačna.”

8 Članak 7. iste direktive, naslovljen „Pravo braniti se šutnjom i pravo osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu”, u stavku 4. propisuje:

„Države članice svojim pravosudnim tijelima mogu dopustiti da pri donošenju presude koju će izreći u obzir uzmu suradnju osumnjičenika i optuženika.”

Bugarsko pravo

9 Članak 381. Nakazatelno-procesualen kodeksa (Zakonik o kaznenom postupku, u daljnjem tekstu: NPK), naslovljen „Sporazum o kazni u okviru prethodne faze kaznenog postupka”, u stavcima 1. do 6. određuje da, po završetku istrage, ako okrivljenik prizna svoju krivnju, on može sklopiti sporazum o kazni u pisanom obliku s državnim odvjetnikom putem svojeg branitelja. Takvim sporazumom okrivljenik se izjašnjava krivim, odustaje od redovnog kaznenog postupka i pristaje na to da mu se izrekne određena kazna. Tako izrečena kazna uvijek je blaža od one koja bi okrivljeniku bila izrečena u redovnom postupku.

10 U skladu s člankom 381. stavkom 7. NPK-a:

„Kada se postupak vodi protiv nekoliko osoba […], sporazum mogu sklopiti neke od tih osoba […]”

11 U skladu s člankom 382. NPK-a, naslovljenim „Odluka suda u pogledu sporazuma”:

„1. Državni odvjetnik podnosi sporazum nadležnom prvostupanjskom sudu odmah nakon njegova sklapanja, istodobno s optužbom.

[…]

5. Sud može predložiti izmjene sporazuma koje se ispituju s državnim odvjetnikom i braniteljem. Na kraju se saslušava okrivljenik.

6. Sadržaj konačnog sporazuma, koji potpisuju državni odvjetnik, branitelj i okrivljenik, prilaže se sudskom spisu.

7. Sud odobrava sporazum ako nije protivan zakonu ili moralu.

8. Kada sud ne odobri sporazum, vraća predmet državnom odvjetniku. U tom slučaju okrivljenikova priznanja […] nemaju dokaznu vrijednost. […]”

12 Članak 383. NPK-a, naslovljen „Posljedice sporazuma o kazni”, propisuje da sporazum koji je odobrio sud proizvodi učinke pravomoćne presude.

13 U skladu s člankom 384. NPK-a, naslovljenim „Sporazum o kazni u okviru sudskog postupka”:

„1. […] sud može odobriti sporazum o kazni nakon otvaranja sudske faze postupka […]

[…]

3. U tim se slučajevima sporazum o kazni odobrava tek nakon dobivanja suglasnosti svih stranaka.”

Glavni postupak i prethodno pitanje

14 Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da je Specializirana prokuratura (Specijalizirano državno odvjetništvo, Bugarska) pokrenula kazneni progon protiv četiriju osoba, to jest QR, YM, ZK i HD, i da je podnijela optužnicu Specializiranom nakazatelenom sadu (Specijalizirani kazneni sud, Bugarska).

15 QR je optužen za vođenje zločinačkog udruženja čiji je cilj bio počinjenje kaznenih djela lihvarenja i iznude. Ostale tri osobe optužene su za sudjelovanje u tom zločinačkom udruženju.

16 QR je također optužen za počinjenje četiriju slučajeva iznude. Prvu iznudu supočinio je s HD-om, drugu sa ZK-om i HD-om, treću sam, a četvrtu s YM-om i ZK-om. Za sva četiri slučaja potvrđeno je da su iznude počinjene za račun predmetnog zločinačkog udruženja.

17 QR je priznao krivnju za sve te optužbe. Njegov branitelj i državni odvjetnik sklopili su pisani sporazum na temelju kojeg mu se izriče blaža kazna od one predviđene zakonom. Budući da je QR dao suglasnost za taj sporazum, državni odvjetnik, QR i njegov branitelj su ga potpisali.

18 YM i njegov branitelj nisu bili suglasni sa sklapanjem navedenog sporazuma te su mu se usprotivili. ZK i njegov branitelj smatrali su da nije potrebno dati ili uskratiti suglasnost za sklapanje tog sporazuma, s obzirom na to da YM-ovo protivljenje sprečava sklapanje predmetnog sporazuma. HD i njegov branitelj u tom pogledu nisu dali izjavu.

19 U skladu s nacionalnim postupovnim pravilima, predmetni sporazum podnesen je na odobrenje sudu koji je uputio zahtjev. Taj sud pojašnjava da, ako je takav sporazum sklopljen tijekom kaznenog postupka i u situaciji u kojoj postoji više okrivljenika, nadležni sud može ga odobriti tek uz suglasnost svih stranaka. U tom pogledu, on pojašnjava da je Vrhoven kasacionen sad (Vrhovni kasacijski sud, Bugarska) u određenim odlukama doslovno tumačio taj zahtjev, u smislu da je za odobrenje takvog sporazuma potrebno dobiti suglasnost svih okrivljenika u kaznenom postupku.

20 Sud koji je uputio zahtjev smatra da činjenica da jedan okrivljenik daje suglasnost za sklapanje sporazuma o kazni koji sklapa drugi suokrivljenik povećava vjerojatnost da će postupak protiv njega završiti osuđujućom presudom. S jedne strane, suokrivljenikovo sklapanje takvog sporazuma čini ga svjedokom u postupku koji bi mogao davati izjave koje su nepovoljne za ostale okrivljenike. S druge strane, iz dijela nacionalne sudske prakse proizlazi da se takav sporazum smatra sudskim aktom protiv svih ostalih okrivljenika kojim se pravomoćno odlučuje o meritumu predmeta.

21 Međutim, sud koji je uputio zahtjev dvoji o usklađenosti zahtjeva za dobivanje suglasnosti svih okrivljenika s člankom 7. stavkom 4. Direktive 2016/343, člankom 47. stavcima 1. i 2. i člankom 52. stavkom 1. Povelje kao i s načelima djelotvornosti i jednakog postupanja.

22 U tim je okolnostima Specializiran nakazatelen sad (Specijalizirani kazneni sud) odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeće prethodno pitanje:

„Je li u skladu s člankom 7. stavkom 4. Direktive 2016/343, člancima 47. i 52. Povelje te načelima djelotvornosti i jednakosti sudska praksa kao što je to ona o kojoj je riječ u ovom predmetu, u pogledu nacionalnog zakona koji se odnosi na sudsko odobrenje sporazuma o kazni sklopljenog između tužiteljstva i obrane, a kojim se predviđa da je za odobrenje takvog sporazuma potrebna suglasnost ostalih okrivljenika i da je navedena suglasnost potrebna samo tijekom sudske faze postupka?”

Hitni prethodni postupak

23 Sud koji je uputio zahtjev zatražio je da se o ovom zahtjevu za prethodnu odluku odluči u hitnom prethodnom postupku predviđenom u članku 107. Poslovnika Suda.

24 U prilog svojem zahtjevu osobito je naveo da je QR-u određen pritvor i da njegovo zadržavanje u pritvoru ovisi o odgovoru na postavljeno pitanje, s obzirom na to da bez odgovora Suda ne može odlučiti o sporazumu o kojem je riječ u glavnom postupku, a koji predviđa smanjenu kaznu zatvora.

25 U tom pogledu treba istaknuti, kao prvo, da se ovaj zahtjev za prethodnu odluku odnosi na tumačenje Direktive 2016/343, koja je obuhvaćena glavom V. trećeg dijela UFEU-a, a koja se odnosi na područje slobode, sigurnosti i pravde. O njemu se, dakle, može odlučivati u hitnom prethodnom postupku, predviđenom u članku 23.a Statuta Suda Europske unije i članku 107. njegova Poslovnika.

26 Kao drugo, što se tiče kriterija hitnosti, u skladu s ustaljenom sudskom praksom Suda, važno je uzeti u obzir okolnost da je osobi na koju se odnosi glavni postupak u ovom trenutku oduzeta sloboda te da njezino zadržavanje u pritvoru ovisi o rješavanju glavnog postupka (presuda od 27. svibnja 2019., OG i PI (Državno odvjetništvo u Lübecku i Zwickauu), C-508/18 i C-82/19 PPU, EU:C:2019:456, t. 38. i navedena sudska praksa). U ovom slučaju iz elemenata spisa podnesenog Sudu proizlazi da je QR-u oduzeta sloboda i da njegovo zadržavanje u pritvoru ovisi o ishodu glavnog postupka.

27 U tim je okolnostima drugo vijeće Suda odlučilo 10. srpnja 2019., na prijedlog suca izvjestitelja i nakon saslušanja nezavisnog odvjetnika, prihvatiti zahtjev suda koji je postavio prethodno pitanje da se o njemu odluči u hitnom prethodnom postupku.

O prethodnom pitanju

28 Na temelju članka 99. Poslovnika Suda, kad se odgovor na pitanje može jasno izvesti iz sudske prakse ili kad odgovor ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji, Sud može, u svakom trenutku, na prijedlog suca izvjestitelja te nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, odlučiti obrazloženim rješenjem.

29 Tu odredbu valja primijeniti u okviru predmetnog zahtjeva za prethodnu odluku.

30 Svojim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članak 7. stavak 4. Direktive 2016/343, članak 47. stavke 1. i 2. i članak 52. stavak 1. Povelje, načelo djelotvornosti te načelo jednakog postupanja, na koje se odnosi članak 20. Povelje, tumačiti na način da im se protivi sudsko odobrenje sporazuma o kazni poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, sklopljenog između okrivljenika zbog njegove pripadnosti zločinačkom udruženju i tužiteljstva, koje se uvjetuje time da drugi okrivljenici koje se kazneno progoni zbog njihove pripadnosti tom zločinačkom udruženju daju pristanak za sklapanje tog sporazuma.

31 U tom pogledu valja istaknuti da se, u skladu s člankom 2. Direktive 2016/343, ona primjenjuje na fizičke osobe koje su osumnjičenici ili optuženici u kaznenom postupku. Primjenjuje se u svim fazama kaznenog postupka, od trenutka kada je osoba osumnjičena ili optužena za počinjenje kaznenog djela ili navodnog kaznenog djela pa sve do trenutka kada odluka o konačnom utvrđivanju je li ta osoba počinila predmetno kazneno djelo postane konačna. Iz odluke kojom se upućuje prethodno pitanje proizlazi da su četiri osobe koje su procesuirane u glavnom predmetu optužene u okviru kaznenog postupka i da još nije donesena konačna odluka kojom se utvrđuje njihova krivnja za predmetno kazneno djelo.

32 U tom je kontekstu važno napomenuti da je predmet Direktive 2016/343, kako to proizlazi iz njezina članka 1. i uvodne izjave 9., utvrditi zajednička minimalna pravila primjenjiva na kaznene postupke koja se odnose na određene vidove pretpostavke nedužnosti i pravo sudjelovati na raspravi (presuda od 5. rujna 2019., AH i dr. (Pretpostavka nedužnosti), C-377/18, EU:C:2019:670, t. 38. i navedena sudska praksa).

33 Tako članak 7. Direktive 2016/343 utvrđuje određena zajednička pravila koja uređuju pravo braniti se šutnjom i pravo osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu. U tom kontekstu stavak 4. navedenog članka 7. propisuje da države članice svojim pravosudnim tijelima mogu dopustiti da pri donošenju presude koju će izreći u obzir uzmu suradnju osumnjičenika i optuženika.

34 Potonja odredba stoga se ograničava na to da državama članicama osigura, u kontekstu prava na obranu šutnjom i prava osobe da samu sebe ne izloži kaznenom progonu, mogućnost da ovlaste svoja sudska tijela, kada donose presudu kojom se izriče sankcija, da uzmu u obzir suradnju osoba protiv kojih se postupak vodi. Stoga, s obzirom na to da navedena odredba ne nameće državama članicama nikakvu obvezu jamčenja uzimanja navedenih tijela u obzir te suradnje, ona okrivljeniku ne daje nikakvo pravo da dobije smanjenu kaznu u slučaju suradnje sa sudskim tijelima, primjerice sklapanjem sporazuma s državnim odvjetnikom u kojem ta osoba priznaje svoju krivnju.

35 Osim toga, članak 7. stavak 4. Direktive 2016/343 ne pojašnjava načine i uvjete koji, prema potrebi, uređuju mogućnost sudskih tijela da prilikom donošenja svoje presude uzmu u obzir okrivljenikovu suradnju, već ta pravila i uvjeti proizlaze iz samog nacionalnog prava.

36 Iz toga slijedi da članak 7. stavak 4. Direktive 2016/343 ne uređuje pitanje može li odobrenje sporazuma o kazni biti uvjetovano davanjem suglasnosti poput one o kojoj je riječ u glavnom postupku.

37 Što se tiče odredaba Povelje na koje se poziva sud koji je uputio zahtjev, valja istaknuti da ona nije primjenjiva u glavnom postupku.

38 Naime, na temelju članka 51. stavka 1. Povelje, njezine se odredbe odnose na države članice samo kada primjenjuju pravo Unije. Prema odredbama stavka 2. istog članka, Poveljom se ne proširuje područje primjene prava Unije izvan ovlasti Unije, „ne uspostavlja se nova ovlast ni zadaća […] za Uniju niti se mijenjaju ovlasti i zadaće kako su utvrđene Ugovorima”. Stoga je Sud pozvan tumačiti, u odnosu na Povelju, pravo Unije u njime dodijeljenim mu granicama (presuda od 10. srpnja 2014., Julián Hernández i dr., C-198/13, EU:C:2014:2055, t. 32. i navedena sudska praksa).

39 Kao što to proizlazi iz objašnjenja uz članak 51. Povelje, koja na temelju njezina članka 52. stavka 7. treba uzeti u obzir, pojam „primjena”, predviđen u članku 51., potvrđuje sudsku praksu Suda koja se odnosi na primjenjivost temeljnih prava Unije kao općih načela prava Unije razrađenih prije stupanja Povelje na snagu, prema kojoj se obveza poštovanja temeljnih prava zajamčenih u pravnom poretku Unije nameće državama članicama samo kad djeluju u području primjene prava Unije (presuda od 10. srpnja 2014., Julián Hernández i dr., C-198/13, EU:C:2014:2055, t. 33. i navedena sudska praksa).

40 U tom pogledu valja podsjetiti na to da pojam „provedba prava Unije”, u smislu članka 51. Povelje, nameće postojanje određenog stupnja povezanosti između pravnog akta Unije i predmetne nacionalne mjere koja nadilazi sličnost obuhvaćenih područja ili neizravnih učinaka jednog područja na drugo (presuda od 10. srpnja 2014., Julián Hernández i dr., C-198/13, EU:C:2014:2055, t. 34. i navedena sudska praksa).

41 Osobito, Sud je odlučio o neprimjenjivosti temeljnih prava Unije u vezi s nacionalnim propisom jer odredbe Unije u dotičnom području ne nameću državama članicama nikakvu obvezu u pogledu situacije iz glavnog postupka (presuda od 10. srpnja 2014., Julián Hernández i dr., C-198/13, EU:C:2014:2055, t. 35. i navedena sudska praksa).

42 U ovom slučaju, kao što to proizlazi iz točke 34. ovog rješenja, pravo Unije ne nalaže državama članicama nikakvu obvezu da ovlaste svoja sudska tijela da prilikom donošenja svoje presude vode računa o suradnji osumnjičenika i optuženika, osobito putem sklapanja sporazuma s državnim odvjetnikom u kojem jedna osoba priznaje svoju krivnju u zamjenu za smanjenu kaznu.

43 Stoga se zahtjev davanja suglasnosti kao što je onaj o kojem je riječ u glavnom postupku, kojem podliježe odobrenje sporazuma o kazni, ne može smatrati provedbom prava Unije u smislu članka 51. stavka 1. Povelje.

44 Kad je riječ o načelu djelotvornosti, dovoljno je utvrditi, kao što to proizlazi iz točke 34. ovog rješenja, da pravo Unije ne daje okrivljeniku pravo na sklapanje sporazuma s državnim odvjetnikom u zamjenu za manju kaznu, poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku. Stoga se načelo djelotvornosti ne primjenjuje na zahtjev davanja suglasnosti poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, kojim se uvjetuje odobrenje takvog sporazuma.

45 U tim okolnostima, na postavljeno pitanje valja odgovoriti da članak 7. stavak 4. Direktive 2016/343 treba tumačiti na način da ne uređuje pitanje može li sudsko odobrenje sporazuma o kazni poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, sklopljenog između okrivljenika, zbog njegove navodne pripadnosti zločinačkom udruženju, i državnog odvjetnika, biti uvjetovano time da drugi okrivljenici koje se kazneno progoni zbog njihove pripadnosti tom zločinačkom udruženju daju svoju suglasnost za sklapanje tog sporazuma.

Troškovi

46 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka.

Slijedom navedenog, Sud (drugo vijeće) odlučuje:

Članak 7. stavak 4. Direktive (EU) 2016/343 Europskog parlamenta i Vijeća od 9. ožujka 2016. o jačanju određenih vidova pretpostavke nedužnosti i prava sudjelovati na raspravi u kaznenom postupku treba tumačiti na način da ne uređuje pitanje može li sudsko odobrenje sporazuma o kazni poput onoga o kojem je riječ u glavnom postupku, sklopljenog između okrivljenika, zbog njegove navodne pripadnosti zločinačkom udruženju, i državnog odvjetnika, biti uvjetovano time da drugi okrivljenici koje se kazneno progoni zbog njihove pripadnosti tom zločinačkom udruženju daju svoju suglasnost za sklapanje tog sporazuma.

Potpisi